

Spredning av lerk på Nordmøre

Av Per Holm Nygaard og Roald Brean

Spredning av fremmede arter regnes globalt sett som en alvorlig trussel mot det biologiske mangfoldet som forekommer naturlig. Ved Riokonvensjonen forplikter de undertegnende landene, deriblant Norge, seg til å holde kontroll med innførte arter som truer økosystemer, habitater eller andre arter. Halvparten av de innførte artene kommer fra hagebruk. I denne sammenheng er «innførte arter» arter som er innført av mennesket, enten i en bestemt hensikt eller tilfeldig som for eksempel ballastplanter i transportvirksomhet. Hvis derimot den samme arten har etablert seg naturlig ved spredning med fugl, vil den kunne få en helt annen status, som sjelden eller truet. Det er med andre ord små nyanser som avgjør om en art skal havne i «himmel eller helvete».

I de senere årene har Skogforsk arbeidet med å kartlegge spredning av fremmede tresalg. Vi har sett på evne til naturlig foryngelse og hvilke utviklingsmuligheter slik foryngelse har i skogreisningsstrøk. Lerk har vist seg å ha både stor evne til å spre seg og å kunne spre seg over store avstander. Men lerk har et høyt krav til lys på voksestedet; det betyr at treslaget ikke vil kunne konkurrere med andre treslag i bestand, men etablere seg i åpne områder.

I tidligere undersøkelser ved Skogforsk av lerk har vi sett på forholdsvis unge plantinger med en forholdsvis kort spredningshistorie (ca 50 år). Derfor har vi heller ikke kunnet si så mye om utvikling over lang tid eller om spredning over lange distanser.

Sandviksalléen i dag. Foto: Per H. Nygaard.

I et nylig prosjekt har vi derfor, på oppdrag fra Landbruksdepartementet, tatt utgangspunkt i en av våre eldste og mest berømte lerkplantinger, Sandviksalléen i Tingvoll på Nordmøre. Denne ble plantet for ca 200 år siden og

Returadresse:
Norsk institutt for
skogforskning
Høgskoleveien 12
N-1432 Ås

B

Skogforsk: tlf: 64 94 90 00, www.skogforsk.no; Institutt for skogfag: tlf: 64 94 88 80, www.nlh.no/isf; redaktør: Bjørn R. Langerud

Foto: Per H. Nygaard

I. Tollan foretok en undersøkelse om spredning fra denne i 1937.

Opprinnelig ble det plantet 70 trær på den ene siden av en allé.

Spredningsmønsteret som fremkommer har noen interessante trekk. For det første har bare få trær klart å etablere seg i furuskogen mellom alléen og fjellet. Dette gapet i spredningen skyldes sannsynligvis ikke mangel på frø men lerkas krav til lys. Et annet trekk er at spredningen er strengt avgrenset til et område nordvest for Sandviksalléen. Denne retningen sammenfaller med den fremherskende vindretning i den perioden lerka sprer sine frø; i mars/april.

Økningen i antall registrerte trær fra 1937-2001 tyder på at spredningen øker eksponensielt.

Innledningsvis i et spredningsforløp er det gjerne en forsinkelse fra introduksjon til spredning. For lerk ser denne forsinkelsen ut til å være ca 50 år.

Hvordan den videre utviklingen av lerkeforekomstene i Tingvoll vil være, avhenger av bruken av arealene med endring av skoggrensen og klimatiske forhold.

Ut fra denne undersøkelsen, som er nærmere beskrevet i [Oppdragsrapport 20/01](#) fra Skogforsk, er det all grunn til å tro at lerka på kortere sikt vil spre seg enda raskere og bli mer dominerende i landskapet i Tingvoll på Nordmøre.

Forfatterne kan kontaktes:

Per.Holm.Nygaard@skogforsk.no,
Roald.Brean@skogforsk.no